

УДК 343.97:351.74/.76-027.63

С. С. Шрамко,
науковий співробітник відділу
кримінологічних досліджень
Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності імені
академіка В. В. Сташиса НАПрН
України

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЗА УЧАСТЮ ГРОМАДСЬКОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Стаття присвячена дослідженню зарубіжної практики залучення громадськості до запобіжної діяльності. Розглянуто досвід США, Німеччини, Великої Британії, Китаю, Канади та розкриті переваги такої діяльності громадськості. Приділена увага найпоширенішим формам участі громадськості за кордоном – патрулюванню; наданню інформації про злочинців або факти вчинених злочинів; участі в антикорупційних заходах; сприянню у ресоціалізації правопорушників; наданню допомоги жертвам злочинів; посиленню захищеності власного майна; участі в інформаційних антикриміногенних заходах.

***Ключові слова:** запобігання злочинності, громадськість, зарубіжний досвід, форми участі громадськості у запобіганні злочинам.*

Постановка проблеми. Метою більшості кримінологічних досліджень є розробка перспективних напрямів запобігання злочинності. Здійснення цього наукового завдання неможливе без дослідження зарубіжної практики запобігання злочинності з огляду на оцінку її ефективності для можливого упровадження в Україні та навіть критичної оцінки. Отже, зарубіжна практика запобігання злочинності за участі одного із багатьох суб'єктів цієї діяльності, яким є громадськість, становить науковий інтерес.

У літературі справедливо зазначається, що найважливішою частиною змісту порівняльно-правових досліджень є знання, що мають функціональну природу, виходять за межі національних правових систем і становлять універсальну теоретичну і практичну цінність¹. Указане можна доповнити сло-

---

¹ Бехруз Х. Порівняльне правознавство: сучасні грані досліджень. *Порівняльне правознавство*. 2013. № 1–2. С. 278–285.

вами О. Ю. Шостко, яка підкреслила, що врахування досвіду інших країн завжди є тим додатковим позитивним чинником, який дозволяє більш раціонально підходити до розробки власних запобіжних моделей². Подібні ідеї учених відбилися й у нормативно-правових актах правоохоронних органів, що визначають нові підходи до запобігання злочинності в Україні. Зокрема, у Стратегії розвитку органів системи МВС України на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р, підкреслено, що реалізація Стратегії здійснюватиметься із врахуванням позитивного досвіду й кращої практики провідних держав³.

У зв'язку з цим вважаємо, що вивчення практики інших країн щодо використання громадськості у сфері запобігання злочинності заслуговує на увагу й є виправданим із позиції кримінології через низку таких причин: а) поширеність порівняльно-правових досліджень відповідає своєрідному тренду сучасної кримінології⁴; б) спрямованість на реалізацію нормативно-правових актів, що визначають сучасні підходи до профілактики злочинності в Україні; в) узгодженість з євроінтеграційним вектором розвитку України, у тому числі у правоохоронній сфері; г) є основою для можливого розширення тих або інших напрямів участі громадськості у запобіганні злочинності у нашій країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання зарубіжного досвіду запобігання злочинності, у тому числі за участі громадськості, приділяли увагу В. С. Батиргарєєва, О. М. Ведернікова, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, В. М. Дрьомін, М. Г. Колодяжний, О. М. Литвинов, В. І. Шакур, О. С. Шеремет, О. Ю. Шостко та ін. У працях одних учених розглядуване нами питання висвітлювалося через викладення думок щодо запо-

---

² Шостко О. Ю. Теорії причин злочинності неповнолітніх у сучасній американській кримінології: наук.-практ. посібник. Київ: Ред. журн. «Право України», 2012. С. 5.

³ Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80> (дата звернення: 3.03.2018).

⁴ Колодяжний М. Г. Сучасний зарубіжний досвід громадського впливу на злочинність: монографія; за ред. В. В. Голіни. Харків: Право, 2017. 252 с.

бігання тим чи іншим злочинам. Інші ж досліджували залучення громадськості до правоохоронної діяльності окремо за країнами.

Метою цієї статті є дослідження найбільш поширених практик залучення громадськості до запобігання злочинності у зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу. Центральною методологічною складовою кримінологічного пізнання сучасного зарубіжного досвіду участі громадськості щодо запобігання злочинності є розгляд форм такої діяльності. Різноманітні зарубіжні форми участі громадськості у запобіганні злочинності можна поділити за їх характером на такі: а) патрулювання; б) надання інформації про злочинців або факти вчинених злочинів; в) участь в антикорупційних заходах; г) сприяння у ресоціалізації правопорушників; д) надання допомоги жертвам злочинів; е) посилення захищеності власного майна; є) участь в інформаційних антикриміногенних заходах; ж) інші форми.

Патрулювання. Зазначена форма участі громадськості у запобіганні злочинності є найбільш поширеною за кордоном. Як зазначають окремі науковці, патрулювання можна віднести до історично укоріненого різновиду правоохоронної діяльності, яка згодом удосконалилась, змінила свої форми і засоби досягнення основної мети у виді охорони правопорядку⁵. Подібне удосконалення, на нашу думку, можна пов'язувати саме із розширенням поліцейських патрулів, до складу яких залучаються громадяни. Загалом патрулювання властиве не лише розвиненим західним країнам світу, а й менш соціально благополучним латиноамериканським, африканським й азійським державам.

Достатньо потужною з огляду на кількісний склад і різноманітність видів здійснюваної діяльності є практика патрулювання за участю громадськості у США. Цьому сприяє наявність спеціальних організацій (волонтерських рад, громадських комісій при муніципалітетах), які займаються питаннями урізноманітнення поліцейського патрулювання, підвищення його результативності,

---

⁵ Колодязний М. Г. Патрулювання як складова стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів. *Вісник Кримінологічної асоціації України*: зб. наук. пр. Харків: ХНУВС, 2018. № 1. С. 37–46.

фінансування. Найбільш відомою організацією громадського патрулювання у США та у всьому світі є «Ангели-охоронці», які із 1979 р. по теперішній час сприяють поліції забезпечувати правопорядок не лише у США, а й у багатьох інших країнах світу. «Ангели-охоронці» – добровільне громадське об'єднання, яке на безоплатних засадах здійснює патрулювання станцій метрополітену, вулиць та інших громадських місць⁶. Узагалі різні (як комбіновані патрулі, так і патрулі, що складаються виключно із цивільних осіб), функціонують у всіх штатах США. За даними Управління громадських служб поліцейського обслуговування Міністерства юстиції США (Community Oriented Policing Services), найбільш ефективними програмами профілактики злочинності у цій країні, спрямованими на залучення американців до патрулювання, є такі: «Волонтери у допомогу поліції» (м. Фінікс, штат Аризона); «Патрулі з охорони кварталів» (м. Міллерсвіль, штат Меріленд); «Вуличні патрулі протидіють крадіжкам та угонам» (м. Ардмор, штат Пенсильванія)⁷ тощо.

Активізації громадського патрулювання у Великій Британії посприяло прийняття на початку ще 90-х рр. ХХ ст. спеціальних програм, однією з яких є «Вуличне патрулювання»⁸, а також створення громадської патрульної служби (Community Support Officers) і спеціальних констеблів. Члени цієї організації здійснюють охорону громадського порядку у складі змішаних патрулів і не мають права застосовувати силу до правопорушників. Головне їх завдання – виявляти факти вчинених злочинів та рацією повідомляти про різноманітні інциденти⁹. Ефективність їх діяльності є доволі високою, що забезпечується посиленням соціального контролю у громадських місцях.

У ФРН громадське патрулювання активізувалось із прийняттям ще у 2000 р. Закону «Про активне залучення громадян до збільшення внутрішньої

---

⁶ Guardiah Angels. URL: <http://guardianangels.org/about/history> (дата звернення: 6.05.2018).

⁷ Community Oriented Policing Services. URL: <https://cops.usdoj.gov/> (дата звернення: 10.05.2018).

⁸ Ведерникова О. Н. Теория и практика борьбы с преступностью в Великобритании. Москва: Рос. криминол. асоц., 2001. С. 266, 267.

⁹ Police Community Support Officers (PCSOs) and special constables. URL: <https://www.gov.uk/police-community-support-officers-what-they-are> (дата звернення: 10.05.2018).

безпеки». Згідно із цим Законом у країні створено добровільну поліцейську службу, на яку покладається функція патрулювання. Причому, на відміну від «Ангелів-охоронців», члени цієї служби у ФРН отримують грошове заохочення¹⁰.

Достатньо поширеною і масовою є практика громадського патрулювання у КНР. Лише у Пекіні до охорони громадського порядку залучається до 850 тис. добровольців. Особливість китайського патрулювання полягає у віковому складі патрулів, оскільки більшість патрульних є особами пенсійного віку від 50 до 70 років. Вони на безоплатних засадах допомагають поліції затримувати злочинців, повідомляти про факти учинених злочинів та правопорушень. Подібні патрулі активізуються у КНР напередодні китайського Нового року, інших національних свят і проведення масових культурно-розважальних заходів¹¹.

Надання інформації про злочинців або факти вчинених злочинів. Однією з найбільш відомих у світі програм профілактики злочинності, пов'язаних зі стимулюванням громадян до надання будь-якої анонімної інформації про вчинені злочини або злочинців, є програма «Зупини злочинця» (Crime Stoppers). Зазначений проект був запроваджений уперше у США у 1976 р. Станом на 2018 р. на міжнародній платформі «Crime Stoppers» беруть участь 26 країн світу, включаючи США, Велику Британію, Канаду, Нідерланди, Австралію, ПАР, Нову Зеландію та інші латиноамериканські й африканські держави. Джерелами фінансування анонімних відомостей про злочинні події є спонсорська допомога юридичних осіб, пожертви громадян, подарунки, спадщина та ін. Із 2010 р. згаданий проект став підтримувати стратегічне партнерство із Міжнародною організацією кримінальної поліції (Інтерполом), а з 2016 р. – з Управлінням ООН з наркотиків та злочинності (UNODC)¹².

---

¹⁰ Crime Prevention in Germany: Selected examples of projects in the «Infopool Prevention» database / ВКА, 2004. Р. 11, 12.

¹¹ Connor N. China deploys of elderly volunteers to keep the peace after Beijing knife rampage. *The telegraph*. 2018. 12 February. URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/02/12/china-deploys-army-elderly-volunteers-keep-peace-beijing-knife/> (дата звернення: 12.05.2018).

¹² Crime Stoppers International. URL: <https://csiworld.org> (дата звернення: 14.05.2018).

В окремих державах, поряд із проектом «Crime Stoppers», функціонують й інші додаткові програми профілактики, спрямовані на активізацію громадськості до надання інформації про вчинені, особливо резонансні, злочини. До таких можна віднести США, що відрізняються потужним фінансуванням такого напрямку діяльності, а також широкою підтримкою подібних ініціатив з боку громадянського суспільства. Зокрема, у м. Стаффорд штату Нью-Джерсі запроваджена програма «Сигналізування про злочини». Вона полягає у схиланні американців до участі у програмі. Усім особам, хто виявив бажання анонімно повідомляти про злочини і правопорушення, з метою їх убезпечення і посилення анонімності повідомлень видаються спеціальні ідентифікаційні номери (QR-коди), які виключають витік будь-якої інформації про викривача злочинців¹³.

Нагадаємо, що в Україні, на відміну від багатьох західних держав, не поширена практика грошового та іншого заохочення свідомих громадян, які надають інформацію про вчинені злочини і злочинців. Відсутня й відповідна нормативно-правова база, що законодавчо визначала б умови анонімного повідомлення про факти вчинених злочинів. Виключення становить хіба що Закон України «Про запобігання корупції» 2014 р., де у ст. 53 визначаються умови державного захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні й протидії корупції¹⁴. При цьому відсутня норма про заохочення викривачів корупціонерів.

Участь в антикорупційних заходах. Головними тенденціями у сфері запобігання та протидії корупції в демократичних країнах є, по-перше, чітка кореляція та взаємозв'язок рівня демократизації суспільства й корупції (чим більше в країні демократії, тим менше там корупційних проявів); по-друге,

---

¹³ Огляд програм взаємодії поліції з населенням (поліцейська діяльність, орієнтована на громадськість). Харків: Харків. ін-т соціальних досліджень, 2015. С. 12.

¹⁴ Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700–VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

громадянське суспільство розглядається як основний суб'єкт впливу на владу – і, відповідно, як первинний суб'єкт протидії корупції¹⁵.

Потужні можливості у цій сфері мають неурядові організації, головним завданням яких є викриття корупції. Дослідниками питання залучення громадськості до запобігання корупційним злочинам у зарубіжних країнах виокремлено низку неурядових організацій із міжнародним статусом. Такими є: Transparency International, International Anti-corruption Resource Center, Corruption Watch, Transparify та ін.¹⁶ Аналіз діяльності зазначених та інших неурядових організацій дозволив дійти висновку, що їх антикорупційний вплив втілюється через такі заходи: формування та реалізація антикорупційної політики; оцінювання антикорупційних механізмів, що застосовуються урядами; збір та обробка інформації випадків корупції; виявлення корупційних ризиків; надання правової допомоги; розробка та реалізація освітніх програм; формування антикорупційного світогляду громадян.

Одне з перших місць серед держав, найменш уражених корупцією, посідає Швеція. У цій країні діє ефективний громадський контроль за діяльністю як державного, так і приватного секторів, провідну роль у здійсненні якого відіграють ЗМІ, церква та громадська думка. При чому остання може створити негативний імідж бізнесменам або посадовцям, внаслідок чого одні будуть вимушені піти у відставку, а інші втратять довіру серед ділових партнерів.

Так само громадський контроль за діяльністю владних структур, а також культивування у суспільстві нетерпимості до будь-яких проявів корупції має місце у Швейцарії, Нідерландах, США, Франції, Польщі та ін.

Що стосується США, то в цій країні інститут громадського антикорупційного нагляду забезпечується законом «Про свободу інформації» 1966 р., відповідно до якого всі федеральні відомства мають надавати громадянам ві-

---

¹⁵ Задорожний С. А. Механізми запобігання та протидії корупції в органах місцевої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ, 2017. С. 13.

¹⁶ Білецький А. В. Участь громадськості у запобіганні корупційній злочинності в Україні. Дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. С. 114.

льний доступ до всієї наявної розсекреченої інформації. Завдяки цьому закону викриття корупції стало більш можливим. Такою діяльністю займається низка неурядових організацій США: Judicial Watch, Project on Government Oversight, Government Accountability Project та ін.

Наприклад, у Сеулі у 1999 р. розроблена антикорупційна програма «OPEN», яка дозволила громадянам контролювати роботу посадовців¹⁷. Це дозволяє у будь-який час слідкувати за процесом розгляду документів за зверненнями про надання дозволів за тією чи іншою справою, особливо коли є найбільша ймовірність прояву корупції.

У Канаді немає спеціальних антикорупційних відомств, її антикорупційна система побудована на активній участі громадськості через ЗМІ, професійні асоціації та організації.

Як бачимо, роль громадськості у запобіганні корупції в зарубіжних країнах досить вагома, а головне має практичну спрямованість, що полягає у:

– нагляді, тобто громадськість уважно стежить за законодавчими та інституційними змінами, прозорістю формування і функціонування влади, а також процесами із корупційних справ (від розкриття інформації до розслідування, обвинувачення та суду);

– виробленні на базі досвіду та знань життєздатних альтернатив шляхом розробки законопроектів, концепцій інституційних реформ та просвітніх кампаній;

– впливі як одному із найважливіших інструментів, який можна використовувати для здійснення громадського тиску на уряд і посадовців при прийнятті конкретних рішень;

– дії, а саме наданні послуг в соціальній сфері, оприлюдненні інформації про випадки корупції та підвищенні рівня обізнаності широкого кола громадян.

---

¹⁷ Информационный бюллетень № 15. 28.06.2003, Коалиция против коррупции в Томской области. Официальный сайт Центра антикоррупционных исследований и инициатив «Трансперенси Интернешнл - Р». URL: http://www.transparency.org.ru/CENTER/DOC/tomsk_newsletter15.doc (дата звернення: 11.02.2018).

Сприяння у ресоціалізації правопорушників. Зазначена форма участі громадськості у запобіганні злочинності особливо поширена у розвинених західних країнах світу, що відзначаються відносно гуманною кримінальною політикою. Для неї характерний низький відсоток призначення судами винним покарань, пов'язаних із позбавленням волі, а також широке застосування практики звільнення осіб від відбування покарання з випробуванням¹⁸. Тому ресоціалізація може мати як пенітенціарний, так і постпенітенціарний характер.

Наприклад, у Франції й Великій Британії громадська ресоціалізаційна пенітенціарна практика полягає у тому, що низку соціальних, освітніх та інших заходів здійснюють представники неурядових, громадських структур, напівдержавних утворень. До таких заходів належать: розробка конкретних соціальних програм, їх реалізація, надання соціальної допомоги, залучення до соціальної роботи необхідних фахівців на громадських засадах і надання допомоги засудженим. У Фінляндії функціонує Асоціація у справах пробації і подальшого нагляду для допомоги у вирішенні соціальних проблем умовно звільнених і звільнених в'язнів, членами якої також є окремі громадські структури. Особливістю пенітенціарної ресоціалізації у ФРН є широка участь церкви і релігійних організацій¹⁹.

Постпенітенціарна ресоціалізація характеризується тим, що засуджені, які перебувають після вчиненого злочину на волі, зобов'язуються брати участь у програмах медіації, пробації, практиці примирення з потерпілим, відвідувати спеціальні відновлювальні психологічні, педагогічні й медико-соціальні курси й тренінги щодо приборкання агресії, лікування алкоголізму і наркоманії, зміни життєвих настанов і цінностей та ін. Головне, що у подібній практиці сприяння у ресоціалізації злочинців і правопорушників бере ак-

---

¹⁸ Дрьомін В. М. Еволюція покарань в контексті превентивних можливостей: від позбавлення волі до пробації. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін. Одеса: Юрид. лит., 2007. № 32. С. 265–271.*

¹⁹ Бараш Є. Ю. Зарубіжний досвід соціальної роботи зі засудженими. *Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби.* 2016. № 1. С. 10–17.

тивну участь громадськість (батьки злочинців, соціальні працівники, священники, соціально активна молодь, волонтери тощо).

Нерідко постпенітенціарна ресоціалізація правопорушників у зарубіжних країнах здійснюється у межах спеціальних програм профілактики. Розглянемо деякі з них. Так, доволі ефективною виявилась програма «Волонтери у допомогу поліції», що здійснюється у м. Фінікс (штат Аризона, США). Її мета – залучити зацікавлених й кваліфікованих громадян-волонтерів до здійснення деяких функцій правоохоронних органів. Зокрема, департаментом поліції цього міста було залучено понад 3 тис. волонтерів, які не мали судимості, пройшли спеціальну перевірку поліцією до виконання низки ресоціалізаційних заходів зі злочинцями та особами, звільненими з місць позбавлення волі (читання лекцій, надання правової допомоги, проведення психологічних тренінгів, сприяння у працевлаштуванні)²⁰.

У м. Белфаст, столиці Північної Ірландії, у 2009 р. було запроваджено вдалу програму під назвою «Реінтеграція правопорушників – РІП» (The RIO project), заходи якої здійснюються й до цього часу. Метою програми є постпенітенціарна ресоціалізація осіб віком від 17 до 21 року, які звільнились із місць позбавлення волі або які мають проблеми із законом. Відповідно до програми спеціальний працівник поліції є оператором між молодими людьми, які отримували ресоціалізаційні послуги, й надавачами цих послуг, якими часто виступали громадські організації, волонтери та інші зацікавлені недержавні суб'єкти. Останні надають правову, психологічну, соціальну та іншу допомогу молодим людям, щоб не допустити з їх боку рецидиву злочинів²¹.

Надання допомоги жертвам злочинів вважається також поширеним напрямом залучення громадськості до справи профілактики злочинності у багатьох державах світу. Піонерами у цій сфері є найбільш демократичні й

---

²⁰ Огляд програм взаємодії поліції з населенням (поліцейська діяльність, орієнтована на громадськість). Харків: ін-т соціальних досліджень, 2015. С. 8.

²¹ Williams N. 100 Promising Practices on Safer Cities: Collation of Urban Safety Practices / The International Centre for the Prevention of Crime; The European Forum for Urban Security; United Nations Human Settlements Programme, 2014. P. 98.

соціально благополучні країни (США, країни Центральної Європи), де захисту прав жертв злочинів приділяється значна увага. У багатьох країнах-членах ЄС розробляються і поширюються волонтерами та представниками правозахисних громадських організацій серед жертв злочинів спеціальні інформаційні буклети. У них роз'яснюються права жертв злочинів і алгоритм подальших дій для відновлення порушених права внаслідок учиненого злочину²². У багатьох зарубіжних країнах також приймаються як національні, так і місцеві програми допомоги жертвам кримінальних посягань.

Так, у м. Форт-Лаурдердейл (штат Флорида, США) була запроваджена програма надання безкоштовного адвоката для осіб, які потерпіли від злочину. Місцевий департамент поліції отримав грант, кошти у межах якого були освоєні на підготовку висококваліфікованого персоналу юристів, які захищали у суді інтереси незаможних жертв злочинів. У м. Аврора (штат Колорадо, США) також реалізується подібна програма. До її реалізації запрошено 35 жінок-волонтерів, які мають у цілодобовому режимі надавати безкоштовну допомогу жертвам злочинів. Ці жінки виїжджають на місця кримінальних подій, надають психологічне консультування, здійснюють психологічний супровід потерпілих упродовж кількох тижнів після вчиненого злочину²³.

Європейські країни також активно розробляють шляхи підтримки осіб, які потерпіли від злочинів. У багатьох країнах, таких, наприклад, як Іспанія, особливий наголос здійснюється на захисті жертв сімейного насильства, адже ця проблема є гострою для європейського співтовариства. Для цього у багатьох містах провінції Іспанії, наприклад, у Каталонії (Барселона, Жирона, Леріда, Таррагона), у 2011 р. запроваджено проект «Програма безпеки та підтримки жертв гендерного й сімейного насильства». Ця програма також розрахована на дітей та осіб похилого віку. Її окремий блок включає заходи що-

---

²² Victims Support Programme: Guidance Note on the Review of Application Decisions. Belfast, 2013. 8 p.

²³ Огляд програм взаємодії поліції з населенням (поліцейська діяльність, орієнтована на громадськість). С. 28.

до залучення окремих громадян і громадських організацій до надання різних видів допомоги жертвам злочинів і правопорушень²⁴.

Посилення захищеності власного майна. Зазначена форма участі громадян у запобіганні злочинності у зарубіжних країнах пов'язується із відомими у кримінологічній літературі заходами профілактики захисту²⁵. Вона полягає у тому, що громадяни за рекомендацією поліцейських або за власною ініціативою вживають різноманітні заходи, спрямовані на укріплення технічної захищеності власного майна (квартири, приватного будинку, автомобіля, магазину, господарського приміщення). У підсумку подібна громадська активність сприяє посиленню технічної захищеності майна, що ускладнює і навіть унеможлиблює здійснення тих або інших кримінальних посягань щодо викрадення, знищення, пошкодження майна, угону автомобіля, вчинення хуліганських дій, здійснення грабежу чи розбою, у тому числі поєданого із проникнення у житло, та ін.

У багатьох зарубіжних країнах (США, Велика Британія, ФРН, Канада, Австралія) у відділах поліції передбачена посада поліцейського, відповідального за здійснення перевірки захищеності майна громадян. Після проведення відповідного огляду, власнику майна співробітником надаються поради щодо посилення технічного захисту: укріплення дверної коробки; монтажу додаткових запірних пристроїв; установлення сигналізації; покращення освітлення прибудинкової території; додаткове скління вікон; зберігання готівки й коштовних речей лише у надійно схованому сейфі тощо²⁶. Подібні поради надаються, наприклад, поліцією Лондона населенню цього міста. Громадянам після вжиття ними за власні кошти необхідних технічних заходів поліцією надаються спеціальні стікери, що наклеюються на вікна й усі двері оселі й сигналізують про участь власника майна у програмі домашнього аудиту безпеки.

---

²⁴ Williams N. 100 Promising Practices on Safer Cities: Collation of Urban Safety Practices. P. 56.

²⁵ Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. С. 23.

²⁶ Home Security Audit. URL: <https://www.londonpolice.ca/en/crime-prevention/Home-Security-Audit.aspx> (дата звернення: 16.05.2018).

Аналогічні програми профілактики під назвою «Аудит безпеки для бізнесу» існують у багатьох західних державах щодо підприємців та юридичних осіб у сфері торгівлі й надання послуг населенню²⁷. Зокрема, для представників бізнесу надаються поради щодо порядку технічного облаштування торговельних залів, господарських приміщень (установлення тривожних кнопок і камер відеонагляду), правил розставлення товарів на полицях і вітринах з метою не порушення оглядовості та ін.

Участь в інформаційних антикриміногенних заходах. У багатьох зарубіжних країнах, включаючи держави Латинської і Північної Америки, Європи, Африки, Азії, належний рівень залучення недержавних суб'єктів до справи профілактики злочинності досягається шляхом проведення відповідних інформаційних кампаній. Вони забезпечують надійну соціально-психологічну основу для активізації громадянського суспільства у сфері запобігання злочинності й підвищення соціальної відповідальності громадян за результати у розглядуваній сфері.

У США поширена практика оголошення так званих днів без злочинності, коли проходить марш учасників такої акції, громадянам роздаються інформаційні бюлетені з порадами зменшення віктимізації від різних злочинів. У деяких містах США і Великої Британії мешканців окремих житлових кварталів залучають до створення профілів районів проживання шляхом уточнення поліцією за допомогою населення можливих маршрутів патрулювання, осіб, які ведуть злочинний спосіб життя, вживають наркотики та ін. У Канадській провінції Саскачеван позитивно зарекомендувала себе практика створення так званих департаментів соціальних послуг. До їх складу входять також волонтери і члени громадських організацій, які, переміщаючись на спеціальному автомобілі, обладнаному рацією, терміново виїжджають на місце

---

²⁷ Business Beat: Crime Prevention at Work / National Community Crime Prevention Programme. Canberra, 2004. 2 p.

певної події (вчиненого злочину, пожежі, нещасного випадку, катастрофи), де надають інформаційну і консультаційну допомогу постраждалим²⁸.

У африканських країнах (Ботсвана, Зімбабве, Лесото, Нігерія, Кенія, Малаві, Уганда, Сьєрра-Леоне) останнім часом набув поширення досвід надання юристами на громадських засадах безоплатної юридичної допомоги як злочинцям, так і жертвам злочинів²⁹.

До *інших форм* участі громадськості у запобіганні злочинності у зарубіжних країнах можна віднести: залучення мешканців мікрорайонів до облаштування території проживання у межах теорії «розбитих вікон» (США, Велика Британія, Нідерланди). Внаслідок цього підвищується соціальна відповідальність громадян, усуваються криміногенні умови для вчинення багатьох корисливих і насильницьких злочинів шляхом вирубки кущів і сухих дерев, демонтажу напівзруйнованих будівель, які слугують притонами для наркоманів та ін.; залучення із клубів кварталів й громадських груп жінок-волонтерів для виконання у поліцейських департаментах неполіцейських реєстраційних функцій (прийом заяв і скарг від відвідувачів; консультування за неправовими питаннями) (м. Нью-Йорк, штат Нью-Йорк, США); залучення чоловіків-волонтерів до другорядної некваліфікованої поліцейської діяльності (регулювання дорожнього руху, реагування на повідомлення про асоціальну поведінку) (м. Дейтрон, штат Огайо, США) тощо³⁰.

Щодо переваг залучення громадськості до профілактики злочинності, виходячи із зарубіжної практики у зазначеній сфері, то їх можна розділити на дві групи: основні й додаткові. Основними перевагами є: скорочення рівня злочинності і правопорушень; підвищення безпеки у відповідних районах

---

²⁸ Огляд програм взаємодії поліції з населенням (поліцейська діяльність, орієнтована на громадськість). С. 28.

²⁹ National approaches to public participation in strengthening crime prevention and criminal justice: Working paper. *Thirteenth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice*, 2015. 18 p.; Голіна В. В., Колодяжний М. Г. Світова злочинність: сучасні тенденції та стратегії протидії. *Вісник Національної академії правових наук*. 2015. № 2. С. 92–100.

³⁰ Огляд програм взаємодії поліції з населенням (поліцейська діяльність, орієнтована на громадськість). С. 28.

міст; зниження страху громадян перед злочинністю; посилення обслуговуючої функції органів поліції стосовно мешканців територіальних громад; удосконалення партнерських відносин поліції з населенням. Додатковими перевагами такої діяльності вважаються: поглиблення демократизації суспільства; зміна психології мешканців місцевих громад у бік посилення відчуття єдності, терпимості, ввічливості й соціальної відповідальності; підвищення довіри громадян до поліції. До речі, за останнім показником згідно із Законом України «Про Національну поліцію» 2015 р. пропонується оцінювати ступінь ефективності роботи поліції у нашій країні.

Висновки. Розгляд сучасної зарубіжної практики участі громадськості у запобіганні злочинності дає підстави для можливого запозичення її окремих складових із метою удосконалення діяльності правоохоронних органів України, а також формування новітньої стратегії протидії злочинності.

Список використаних джерел

1. Business Beat: Crime Prevention at Work / National Community Crime Prevention Programme. Canberra, 2004. 2 p.
2. Community Oriented Policing Services. URL: <https://cops.usdoj.gov/> (дата звернення: 10.05.2018).
3. Connor N. China deploys of elderly volunteers to keep the peace after Beijing knife rampage. *The telegraph*. 2018. 12 February. URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/02/12/china-deploys-army-elderly-volunteers-keep-peace-beijing-knife/> (дата звернення: 12.05.2018).
4. Crime Prevention in Germany: Selected examples of projects in the «In-fopool Prevention» database / ВКА, 2004. 47 p.
5. Crime Stoppers International. URL: <https://csiworld.org> (дата звернення: 14.05.2018).
6. Guardiah Angels. URL: <http://guardianangels.org/about/history> (дата звернення: 6.05.2018).
7. Home Security Audit. URL: <https://www.londonpolice.ca/en/crime-prevention/Home-Security-Audit.aspx> (дата звернення: 16.05.2018).
8. National approaches to public participation in strengthening crime prevention and criminal justice: Working paper. *Thirteenth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice*, 2015. 18 p.

9. Police Community Support Officers (PCSOs) and special constables. URL: <https://www.gov.uk/police-community-support-officers-what-they-are> (дата звернення: 10.05.2018).

10. Victims Support Programme: Guidance Note on the Review of Application Decisions. Belfast, 2013. 8 p.

11. Williams N. 100 Promising Practices on Safer Cities: Collation of Urban Safety Practices / The International Centre for the Prevention of Crime; The European Forum for Urban Security; United Nations Human Settlements Programme, 2014. 218 p.

12. Бараш Є. Ю. Зарубіжний досвід соціальної роботи зі засудженими. *Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби*. 2016. № 1. С. 10–17.

13. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: сучасні грані досліджень. *Порівняльне правознавство*. 2013. № 1–2. С. 278–285.

14. Білецький А. В. Участь громадськості у запобіганні корупційній злочинності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 228 с.

15. Ведерникова О. Н. Теория и практика борьбы с преступностью в Великобритании. Москва: Рос. криминол. ассоц., 2001. 344 с.

16. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.

17. Голіна В. В., Колодяжний М. Г. Світова злочинність: сучасні тенденції та стратегії протидії. *Вісник Національної академії правових наук*. 2015. № 2. С. 92–100.

18. Др'омін В. М. Еволюція покарань в контексті превентивних можливостей: від позбавлення волі до пробації. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін. Одеса: Юрид. лит., 2007. № 32. С. 265–271.*

19. Задорожний С. А. Механізми запобігання та протидії корупції в органах місцевої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. Івано-Франківськ, 2017. 20 с.

20. Информационный бюллетень № 15. 28.06.2003, Коалиция против коррупции в Томской области. Официальный сайт Центра антикоррупционных исследований и инициатив «Трансперенси Интернешнл - Р». URL: http://www.transparency.org.ru/CENTER/DOC/tomsk_newsletter15.doc (дата звернення: 11.02.2018).

21. Колодяжний М. Г. Сучасний зарубіжний досвід громадського впливу на злочинність: монографія; за ред. В. В. Голіни. Харків: Право, 2017. 252 с.

22. Колодяжний М. Г. Патрулювання як складова стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів. *Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр.* Харків: ХНУВС, 2018. № 1. С. 37–46.

23. Огляд програм взаємодії поліції з населенням (поліцейська діяльність, орієнтована на громадськість). Харків: Харків. ін-т соціальних досліджень, 2015. 32 с.

24. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700–VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

25. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80> (дата звернення: 3.03.2018).

26. Шостко О. Ю. Теорії причин злочинності неповнолітніх у сучасній американській кримінології: наук.-практ. посібник. Київ: Ред. журн. «Право України», 2012. 46 с.

Шрамко С. С. Предупреждение преступности с участием общественности: зарубежный опыт

Статья посвящена исследованию зарубежной практики привлечения общественности к предупредительной деятельности. Рассмотрен опыт США, Великобритании, Китая, Канады и изложены преимущества такой деятельности общественности. Уделено внимание наиболее распространенным формам участия общественности за границей – патрулированию; информированию о преступниках или фактах совершения преступлений; участию в антикоррупционных мероприятиях; содействию в ресоциализации правонарушителей; помощи жертвам преступлений; усилению защищенности собственного имущества; участию в информационных антикриминальных мероприятиях.

Ключевые слова: *предупреждение преступности, общественность, иностранный опыт, формы участия общественности в предупреждении преступлений.*

Shramko S. S. Public crime prevention: foreign experience

The article is devoted to the study of foreign practice of involving of public to preventive activities. The experience of the USA, Great Britain, China, Canada is considered and the advantages of such public activity are stated. Attention is paid to the most common forms of public participation abroad, such as: patrolling; informing about criminals or the facts of committing crimes; participation in anti-corruption activities; assistance in the resocialization of offenders; assistance to victims of crime; strengthening the security of their own property; participation in information anti-criminogenic activities.

Key words: *crime prevention, public, foreign experience, forms of public participation in crime prevention.*